

Korkein oikeus

Ennakkopäätökset

Etusivu » Ennakkopäätökset » Ennakkopäätökset » KKO:2019:81

KKO:2019:81

**Sananvapaus - Sananvapauden käyttäminen joukkoviestinnässä -
Verkkoviestin jakelun keskeyttäminen - Verkkoviestin
hävittämismääräys**

Diaarinumero: R2017/419
Taltionumero: 1554
Antopäivä: 23.9.2019
ECLI:FI:KKO:2019:81

Verkkojulkaisussa oli julkaistu verkkoviestejä ja niiden kommentteja, joissa oli esitetty muun ohella A:n koko nimi ja valokuva ja joissa häneen oli viitattu "nettivasikkana" ja "pedofiilien suojelijana". Viesteissä oli vihjattu, että A oli itsekin pedofiili.

Korkein oikeus katsoi, että verkkoviestien sisällön perusteella oli ilmeistä, että niiden pitäminen yleisön saatavilla oli yksityiselämää loukkaavaa tiedon levittämistä koskevan säännöksen perusteella rangaistavaa. Verkkoviestien jakelu määrättiin keskeytettäväksi.

L sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä 18 §

Asian käsittely alemmissa oikeuksissa

Helsingin käräjäoikeuden päätös 2.9.2016 nro 16/3066 ja Helsingin hovioikeuden päätös 24.3.2017 nro 360 kuvataan tarpeellisilta osin Korkeimman oikeuden ratkaisussa.

Asian ovat ratkaisseet käräjäoikeudessa kärjätuomari Johanna Nevalainen ja hovioikeudessa hovioikeuden jäsenet Liisa Lehtimäki, Päivi Saukonoja ja Jaakko Rautio. Esittelijä Minna Kauranen.

Muutoksenhaku Korkeimmassa oikeudessa

A:lle myönnettiin valituslupa siltä osin kuin hovioikeus oli hylännyt verkkoviestin jakelun keskeyttämistä koskevat vaatimukset sekä jättänyt tutkimatta verkkoviestin poistamista yleisön saatavilta ja hävittämistä koskevat vaatimukset.

A vaati valituksessaan, että hovioikeuden päätös kumotaan ja että Korkein oikeus määrää B:n lehti C:n julkaisijana keskeyttämään hakemuksessa yksilöityjen verkkoviestien 1–2 jakelun sekä määrää hakemuksessa yksilöidyt verkkoviestit 1–4 poistettavaksi yleisön saatavilta ja hävitettäväksi.

B vaati vastauksessaan valituksen hylkäämistä.

Korkeimman oikeuden ratkaisu

Perustelut

Asian tausta ja alempien oikeuksien ratkaisut

1. Verkkojulkaisussa on julkaistu A:ta käsittelevät verkkoviestit 1–4 otsikoilla "Nettivasikka paljasti henkilöllisyytensä!!" (verkkoviestit 1 ja 3) sekä "Nettivasikka paljasti henkilöllisyytensä, osa II" (verkkoviestit 2 ja 4).

2. Verkkoviestissä 1 on julkaistu A:n koko nimi ja hänestä otettu valokuva, A:n asuinpaikkakunta, hänen entinen työnantajansa sekä tietoja hänen aiemmista ja nykyisistä työtehtävistään. Viestin keskeisenä sisältönä on ollut väite siitä, että A on lähettänyt seksuaalirikollisille kirjeitä ilmoittaakseen heihin eräällä internetsivustolla kohdistetusta "mustamaalauskampanjasta" sekä kehottaakseen heitä ryhtymään oikeudellisiin toimiin sivuston ylläpitäjää vastaan. Verkkoviestissä on viitattu A:n "lämmihenkiseen kirjeeseen ala-asteikäisen lapsen hyväksikäyttäjälle" ja verkkoviestiin on liitetty tätä koskeva A:n lähettä-

mä sähköpostiviesti. Verkkoviestissä A:sta on käytetty nimityksiä "nettivasikka" ja "herra vasikka" sekä muun ohella arvuuteltu, kuinka monta pedofiiliystävää hänellä on.

3. Verkkoviestin 1 yhteyteen syntyneessä keskustelussa on esitetty muun ohella kommentit: "Pedofiileille oma turvapalvelu. no nehän kyllä tarttee sitä"; "Ehkä mies on myös itse seksuaalirikollinen tai innokas lapsipornon katselija. Joku linkki tuossa täytyy olla. Ei kukaan terve ihminen puolusta seksirikollisia. Miten voisi puolustaa esim. lapsen raiskaajaa. Jos mies olisi muslimi, niin sitten se olisi normaalia, mutta tuskin tuo on käännyttänyt."; "Äijä pelkää, että oma nimi pulpahtaa esille jostain pimeyden ytimeistä ja ukko jää kiinni." A on myös itse osallistunut keskusteluun julkaisemalla kommentin, jossa hän on kiistänyt olevansa pedofiili tai pedofiilien puolustaja ja jossa hän on todennut verkkoviestin kirjoittajan vainoavan häntä ja muun ohella syylistyneen useisiin kunnianloukkauksiksiin. Vastauksena tähän on ketjussa julkaistu kommentti: "Eikö noissa linkeissä ole mielestäsi tarpeeksi faktaa pitää sua pedofiilina tai lapsiin sekaantujana. perus suvakki toimintaa syyttää muita omista tekemisistäsi! Ja jos tuut tänne puolustaan ittees niin haloo? Mitä tikittääkö omatunnon kello hä?"

4. Myös verkkoviestissä 2 on julkaistu A:n nimi ja valokuva. Viestissä A:han on viitattu muun ohella pedofiilien suojelijana ja hänen on todettu vainoavan erään internetsivuston ylläpitäjää pedofiilejä puolustaakseen. Lisäksi viestissä on kerrottu rikostuomiosta, jolla A on vuonna 2011 tuomittu mainitun internetsivuston ylläpitäjään kohdistuneesta kunnianloukkauksesta, ja siihen on liitetty ote A:ta koskevasta tutkintailmoituksesta vuodelta 2009.

5. Verkkoviestin 2 yhteyteen syntyneessä keskustelussa on esitetty muun ohella kommentit: "Mielisairaalaan suljetulle osastolle loppuelämäksi tai hautaan suoraan olisi parempi", "samaa pedofiilijengiä kuin islamistit" ja "Pitäähän kavereitaan puolustaa. eiku. miten se meni?" A on itse osallistunut keskusteluun julkaisemalla kommentin, jossa hän on muun ohella todennut julkaisujen olevan henkisesti sairaan ihmisen tuotoksia, ja ilmoittamalla, että niiden kirjoittajaa vastaan on tehty useita rikosilmoituksia.

6. Verkkoviestit 3 ja 4 vastaavat sisällöltään olennaisesti verkkoviestejä 1 ja 2.

7. A on hakemuksessaan käräjäoikeudessa vaatinut, että käräjäoikeus antaa sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (sananvapauslaki) 18 §:n nojalla määräyksen, jossa vaatimuksessa yksilöityjen verkkoviestien 1 ja 2 sekä niihin liittyvien kommenttiketjujen jakelu määrätään keskeytettäväksi. A on vaatinut lisäksi, että vaatimuksessa yksilöidyt verkkoviestit 1–4 kommenttiketjuineen määrätään sananvapauslain 22 §:n 3 momentin nojalla poistettavaksi yleisön saatavilta ja hävitettäväksi. Vaatimustensa perusteena A on vedonnut siihen, että verkkoviestien sisällön perusteella on ilmeistä, että niiden pitäminen yleisön saatavilla on säädetty rangaistavaksi ja että viestit ovat sisällöltään lainvastaisia. A on viitannut tältä osin rikoslain yksityiselämää loukkaavaa tiedon levittämistä ja kunnianloukkausta koskeviin säännöksiin.

8. Käräjäoikeus on katsonut, että verkkoviestit olivat olleet sisällöltään varsin epämääräisiä ja että niissä esitetyt vihjaukset olivat jääneet epämääräiselle tasolle, eikä viestien sisältöä siten voitu pitää ilmeisen lainvastaisena. Käräjäoikeus on hylännyt A:n vaatimukset.

9. Hovioikeus on A:n valituksen johdosta todennut internetin palstoilla esitettyjen mielipiteiden olevan usein kärjekkäitä ja väriytyneitä. A:sta verkkoviesteissä esitetyt vihjaukset olivat jääneet epämääräiselle tasolle. Verkkoviesteihin liittyvissä kommentteissa ei ollut esitetty väitteitä tai sellaisia vihjauksia, joiden perusteella valveutunut lukija olisi voinut käsittää niiden pitävän paikkansa. Verkkoviestiin 2 sisältyvien väitteiden paikkansapitävyttä ei ollut voitu arvioida. Verkkoviestien sisältö oli ollut vähäntelevä ja pilkallinen, mutta niissä ei kuitenkaan ollut esitetty A:sta sellaisia hänen yksityiselämänsä koskevia tietoja taikka valheellisia väitteitä tai vihjauksia, joiden perusteella viestien olisi objektiivisesti arvioiden voitu katsoa olleen omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä A:lle tai häneen kohdistuvaa halveksuntaa. Hovioikeus ei verkkoviestien jakelun keskeyttämisvaatimuksen osalta ole muuttanut käräjäoikeuden ratkaisua.

10. Hovioikeus on verkkoviestien poistamista ja hävittämistä koskevan vaatimuksen osalta katsonut, että kyse oli rikosoikeudellisesta seuraamuksesta, joka voitiin rinnastaa menettämisseuraamukseen. Hovioikeus on jättänyt A:n tätä koskevat vaatimukset tutkimatta, kun A ei ollut esittänyt selvitystä siitä, että syyttäjä olisi tehnyt päätöksen jättää vaatimus esittämättä tai että esitutkinta asiassa olisi päätetty jättää toimittamatta.

Kysymyksenasettelu Korkeimmassa oikeudessa

11. Korkeimmassa oikeudessa on ensin kysymys siitä, onko verkkoviestien 1 ja 2 sisällön perusteella sananvapauslain 18 §:n 1 momentin edellyttämällä tavalla ilmeistä, että viestien pitäminen yleisön saatavilla on säädetty rangaistavaksi, ja tulee ko viestien jakelu siten määrätä keskeytettäväksi. Lisäksi asiassa on kysymys A:n verkkoviestien poistamista ja hävittämistä koskevan vaatimuksen tutkimisen edellytyksistä.

Verkkoviestien jakelun keskeyttäminen

Sovellettavat säännökset

12. Sananvapauslain 18 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuin voi syyttäjän, tutkinnanjohtajan tai asianomistajan hakemuksesta määrätä julkaisijan tai ohjelmatoiminnan harjoittajan taikka lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjän keskeyttämään julkaistun verkkoviestin jakelun, jos viestin sisällön perusteella on ilmeistä, että sen pitäminen yleisön saatavilla on säädetty rangaistavaksi. Sananvapauslain 1 §:n 2 momentin mukaan sananvapauslakia sovellettaessa ei viestintään saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä ottaen huomioon sananvapauden merkitys kansanvaltaisessa oikeusvaltiossa.

13. Sananvapauslain 18 §:n 1 momentissa tarkoitettu keskeytysmääräys on lain esitöiden mukaan pakkokeino niitä tilanteita varten, joissa on turvaamistoimen luonteisesti tarpeen keskeyttää sisällöltään lainvastaisen verkkoviestin jakelu. Keskeyttämismääräyksen edellytykseksi asetettu kynnys on varsin korkea ja tarkoittaa sitä, että viestin sisällöstä on erittäin pätevin perustein voitava päätellä, että sen julkaisija on syylistynyt yleisön saataville toimitetun viestin sisältöön perustuvaan rikokseen (HE 54/2002 vp s. 78–79).

14. Rikoslain 24 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä tuomitaan se, joka oikeudettomasti 1) joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai 2) muuten toimittamalla lukuisten ihmisten saataville esittää toisen yksityiselämästä tiedon, vihjauksen tai kuvan siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa.

15. Yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei mainitun pykälän 3 momentin mukaan kuitenkaan pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Arvioinnin lähtökohdat

16. Yksityiselämää loukkaavaa tiedon levittämistä koskeva rangaistussäännös liittyy perustuslain 10 §:ään, jonka mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Yksityiselämän suojasta säädetään myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa. Jos henkilötietoja on käsitelty verkkoviestissä lainvastaisesti, rekisteröidyllä on niin sanotun tietosuojasetuksen (luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679) 79 artiklan 1 kohdan nojalla oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin.

17. Yksityiselämän piiriin kuuluu henkilökohtaiseen identiteettiin liittyviä seikkoja kuten henkilön nimi, kuva ja fyysinen ja psyykinen koskemattomuus. Siihen kuuluu myös oikeus elää rauhassa ilman epätoivottua huomiota. Julkinen leimautuminen erityisesti sellaisista yksityiselämän suojan piiriin luettavista henkilöä koskevista seikoista, jotka ovat kielteisiä tai joita voidaan pitää kielteisinä, on omiaan haittaamaan asianomaisen elämää, toimintamahdollisuuksia ja kanssakäymistä yhteiskunnassa (KKO 2005:136, kohta 7, KKO 2018:51, kohta 21 sekä niissä viitattu oikeuskäytäntö).

18. Yksityiselämää loukkaavaa tiedon levittämistä koskevan rikoslain 24 luvun 8 §:n tulkinnassa on otettava huomioon sananvapauden suoja, joka nykyään ilmenee myös pykälän 2 ja 3 momentin rajoitussäännöksistä. Sananvapaus on turvattu perustuslain 12 §:ssä, ihmisoikeussopimuksen 10 artiklassa ja perusoikeuskirjan 11 artiklassa. Rangaistussäännöksen soveltamisedellytyksiä arvioidessaan tuomioistuimen edellytetään punnitsevan yksityiselämän loukkauksen ja sananvapauden välistä suhdetta ja löytävän näiden välille oikeudenmukaisen tasapainon (esim. KKO 2018:51, kohta 12).

19. Oikeuskäytännössä on täsmennetty sananvapauden ja yksityiselämän suojan välisessä punninnassa noudatettavia periaatteita. Sananvapauden rajoittamiseen tulee suhtautua erityisen pidättyvästi silloin, kun on kysymys keskustelusta, jolla on yleistä mielenkiintoa (KKO 2018:51, kohta 14, KKO 2018:81, kohta 16 ja niissä viitattu oikeuskäytäntö).

20. Asianomaisen henkilön asema on tärkeä arviointiperuste. Yleisölle tuntematon yksityinen henkilö saa erityisen vahvaa yksityiselämän suojaa. Huomioon tulee lisäksi ottaa henkilön käyttäytyminen ennen artikkelin julkaisemista ja se, onko artikkelin tiedot tai kuva julkaistu jo aikaisemmin. Arviointiin vaikuttaa myös se, millä tavalla artikkeli tai kuva on julkaistu ja millainen on ollut sen esittämistapa. Merkitystä on vielä julkaistujen tietojen totuudenmukaisuudella sekä yksityiselämään tunkeutumisen laadulla ja vakavuudella sekä julkaisemisesta aiheutuneilla seuraamuksilla. Tärkeä seikka saattaa olla se, missä määrin artikkeleita ja valokuvaa on levitetty. Huomioon tulee ottaa myös, missä oloissa valokuvat oli otettu: oliko henkilö suosittu kuvaamiseensa vai oliko kuvat otettu salaa tai muutoin luvattomin keinoin (KKO 2018:51, kohdat 15–16, KKO 2018:81, kohta 17 ja niissä viitattu oikeuskäytäntö).

21. Ihmisoikeustuomioistuin on todennut, että loukkauksen tulee ylittää tietty vakavuusaste, jotta yksityiselämän suojan piiriin kuuluvaa henkilökohtaisen kunnian ja maineen suojaa voidaan katsoa loukatun (esim. Pihl v. Ruotsi 7.2.2017, kohta 24).

ja Tamiz v. Yhdistynyt kuningaskunta 19.9.2017, kohta 80). Miljoonat internetin käyttäjät julkaisevat päivittäin verkossa kommentteja ja monet heistä ilmaisevat itseään tavalla, jota voidaan pitää loukkaavana tai halventavana. Suuri osa kommentteista on kuitenkin todennäköisesti luonteeltaan niin vähäpätöisiä tai niiden julkaisun laajuus on niin rajoittunut, ettei niistä aiheudu merkittävää vahinkoa toisten maineelle (Tamiz v. Yhdistynyt kuningaskunta 19.9.2017, kohta 80). Toisaalta ihmisoikeustuomioistuin on katsonut yksityiselämän loukkaukseksi sen, että yksityishenkilö oli Instagram-tilillään julkaissut muunnellun kuvan eräästä julkisuuden henkilöstä liittäen siihen tekstin "Fuck you rapist bastard". Ihmisoikeustuomioistuin katsoi, että edes itse kiistanalaisia kommentteja esittäneellä henkilöllä ei ole velvollisuutta sietää syytöksiä väkivaltarikoksesta, joita ei perustella tosiseikoilla (Egill Einarsson v. Islanti 7.11.2017, kohta 52).

22. Korkein oikeus toteaa, että julkaisemisen muoto ja joukkoviestinnän tekniset seikat eivät vaikuta sananvapauden ja yksityiselämän suojan arviointiperusteisiin. Esimerkiksi ennakkoratkaisu KKO 2018:51 koski YouTube-videota ja punnittavana oli se, oliko arkaluontoisten henkilötietojen julkistaminen lapsista ollut hyväksyttävää, vaikka videon julkaiseminen internetissä liittyi yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseen. Korkein oikeus toteaa kuitenkin olevan selvää, että ilmaisuja on tarkasteltava asiayhteydessään, jolloin voidaan ottaa huomioon myös verkkokeskusteluissa yleisesti käytetty liioitteleva ja kova kielenkäyttö. Tästä on kuitenkin erotettava yksityisyyteen kajoavien tietojen ja loukkaavien vihjausten levittäminen.

23. Korkein oikeus toteaa, että asiassa on kysymys turvaamistoimen luonteisen väliaikaisen keskeyttämismääräyksen antamisen edellytyksistä. Sananvapauslain 18 §:n 1 momentin mukaan verkkoviestin jakelun keskeyttämisen edellytyksenä on viestin yleisön saatavilla pitämisen ilmeinen rangaistavuus, jota arvioidaan verkkoviestin sisällön perusteella. Keskeyttämismääräystä koskevassa asiassa ei lainkaan arvioida mahdollisia rikosoikeudellisia vastuukysymyksiä.

Tämän asian arviointi

24. Verkkoviesteissä 1 ja 2 julkaistut A:n nimi, asuinpaikkakunta, aiempi työnantaja ja ammatti sekä hänen valokuvansa ovat rikoslain 24 luvun 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuja A:n yksityiselämää koskevia tietoja. Myös A:n sähköpostikirjeenvaihtoa ja hänen kunnianloukkauksrikoksesta saamaansa tuomiota koskevat tiedot sekä ote häntä koskevasta tutkintailmoituksesta kuuluvat A:n yksityiselämän piiriin.

25. A on verkkoviesteissä esitetty lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin syyllistyneiden henkilöiden "asiamiehenä ja kaverina" tai suojelijana. Samassa yhteydessä on julkaistu A:ta koskevia yksityiskohtaisia tietoja sekä hänestä otettu valokuva, josta hänet voi tunnistaa. A:n kuvan julkaiseminen tässä yhteydessä on merkinnyt voimakasta puuttumista hänen yksityiselämäänsä, mitä edelleen korostaa se, että kuva on A:n ilmoituksen mukaan otettu ilman hänen suostumustaan ja salaa. Vaikka verkkoviestin 2 sisältö painottuu enemmän A:n ja toisen internetsivuston ylläpitäjän välisiin erimielisyyksiin, A on myös siinä esitetty henkilönä, jonka toiminnan motiivina on pedofiilien suojeleminen. Julkaisut kokonaisuutena ja niissä A:sta käytetyt nimitykset, kuten "nettivasikka", "herra vasikka" ja "pedofiilien suojelija" ovat tyyliltään ivallisia ja halventavia. Verkkojulkaisun yhteyteen syntyneessä keskustelussa A:n on vihjattu olevan itsekkin pedofiili.

26. Korkein oikeus katsoo, että verkkoviesteihin liittyvät keskustelut muodostavat kiinteän osan verkkojulkaisua. Kommentit ovat luettavissa välittömästi julkaisijan tuottamien viestien alla. Siten ne ovat saaneet tavanomaista keskustelupalstaa laajemman levinneisyyden. Julkaistuissa teksteissä ei ole kysymys vain alatyylisestä kirjoittamisesta taikka sisällöltään epä-määräisistä tai vähämerkityksellisistä vihjauksista. Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset ovat rikoksista moitittavimpia, ja kielteisenä voidaan pitää myös hyväksyvää suhtautumista seksuaalirikollisiin.

27. Asiassa ei ole ilmennyt, että A olisi aikaisemmin tuonut itseään tai yksityiselämäänsä koskevia tietoja julkisuuteen. A ei ollut antanut suostumusta yksityiselämäänsä koskevien tietojen julkaisemiselle. Korkein oikeus katsoo, että tietojen julkaiseminen on siten ollut rikoslain 24 luvun 8 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla oikeudetonta.

28. A:n ilmoituksen mukaan tuntemattomat ihmiset ovat uhkailleet häntä viestien johdosta, minkä lisäksi viesteistä on aiheutunut hänelle taloudellista vahinkoa sekä vaikeuksia saada työtä ja elantoa. Korkein oikeus katsoo, että verkkoviestien aihepiiri ja niissä käytetty esitystapa huomioon ottaen on ilmeistä, että verkkoviesteissä 1 ja 2 esitetyt A:n yksityiselämää koskevat tiedot ovat olleet omiaan aiheuttamaan A:lle kärsimystä ja häneen kohdistuvaa halveksuntaa.

29. A on yksityishenkilönä nauttanut vahvaa yksityiselämän suojaa. Verkkoviestien sisältö on kokonaisuutena arvioituna keskittynyt esittämään A:sta kielteisiä ja halveksivia vihjauksia, eivätkä viestit ole liittyneet yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseen.

Johtopäätös

30. Korkein oikeus katsoo edellä todetun perusteella olevan ilmeistä, että kyseisten verkkoviestien pitäminen yleisön saatavilla on rikoslain 24 luvun 8 §:n 1 momentissa säädetty rangaistavaksi. Verkkoviestien jakelun keskeyttämismääräys on vält-

tämätön toimenpide A:n yksityiselämän suojaamiseksi. Asiassa ei ole ollut riidanalaista, että B on sananvapauslain 18 §:n 1 momentissa tarkoitettu verkkoviestien julkaisija, johon keskeyttämismääräys voidaan kohdistaa.

Keskeyttämismääräyksen laajuus

31. Korkein oikeus toteaa, että keskeyttämismääräys tulee rajoittaa koskemaan vain verkkoviestin sitä osaa, johon se on sääntelyn tavoitteiden saavuttamiseksi teknisesti välttämätöntä kohdistaa (HE 54/2002 vp s. 78). Korkein oikeus katsoo, että molemmat verkkoviestit 1 ja 2 muodostavat yksinomaan A:ta ja hänen yksityiselämänsä koskevia tietoja käsittelevän kokonaisuuden ja että niiden jakelun määrittämiselle keskeytettäväksi kokonaisuudessaan on edellä todettu peruste. Verkkoviestien 1 ja 2 yhteyteen syntyneessä keskustelussa julkaistut, edellä kohdissa 3 ja 5 kuvatut kommentit ovat sisällöltään selvästi lainvastaisia ja liittyvät verkkoviesteissä 1 ja 2 julkaistuihin A:n yksityiselämää koskeviin tietoihin niin kiinteästi, että asiassa on peruste määrätä myös kommentteina julkaistujen verkkoviestien jakelu keskeytettäväksi. Muiden kommenttien osalta perustetta jakelun keskeyttämiselle ei ole.

Verkkoviestin hävittämiskaavan tutkimisen edellytykset

32. Sananvapauslain 22 §:ssä säädetään menettämisseuraamuksesta ja verkkoviestin hävittämismääräyksestä. Pykälän 3 momentin mukaan tuomioistuin voi määrätä sisällöltään lainvastaiseksi todetun verkkoviestin poistettavaksi yleisön saatavilta ja hävitettäväksi. Asian käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä menettämiskaavan tutkimisen käsittelystä säädetään.

33. Korkein oikeus on ratkaisussaan KKO 2019:39 katsonut, että verkkoviestin hävittämismääräystä koskevaa vaatimusta ei olisi tullut jättää tutkimatta sillä perusteella, ettei hakija ollut esittänyt selvitystä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 7 luvun 2 §:n 6 kohdassa tarkoitettua esitutkintaviranomaisen tai syyttäjän päätöksestä. Asianomistajan oikeus vaatia verkkoviestin hävittämismääräystä ei ollut syyttäjään nähden toissijainen.

34. Edellä todetun perusteella Korkein oikeus katsoo, että A:n verkkoviestien hävittämismääräyksen tutkimiselle ei ole ollut hovioikeuden toteamaa estettä. Oikeusastejärjestyksestä johtuen asian käsittelyä on tältä osin jatkettava hovioikeudessa.

Päätöslauselma

Hovioikeuden päätös kumotaan.

Korkein oikeus määrää B:n keskeyttämään päätöslauselmassa yksilöityjen verkkoviestien 1 ja 2 sekä niiden kanssa samalla verkkojulkaisupalstalla kommentteina julkaistujen verkkoviestien jakelun.

Asia palautetaan verkkoviestien poistamista ja hävittämistä koskevien vaatimusten osalta Helsingin hovioikeuteen, jonka on omasta aloitteestaan jatkettava sen käsittelyä.

Asian ovat ratkaisseet oikeusneuvokset Marjut Jokela (eri mieltä), Ari Kantor, Tatu Leppänen, Mika Ilveskero ja Juha Mäkelä (eri mieltä). Esittelijä Sanna Holkeri.

Eri mieltä olevien jäsenten lausunnot

Oikeusneuvos Mäkelä: Erimielisyyteni koskee kysymystä siitä, tulisiko myös verkkoviestien hävittämistä koskeva vaatimus ratkaista suoraan Korkeimmassa oikeudessa. Muilta osin olen samaa mieltä kuin enemmistö.

Asianosaisten muutoksenhakuoikeuden turvaamiseksi Korkein oikeus ei pääsääntöisesti voi suoraan ratkaista asiaa, mikäli hovioikeus ei ole ottanut kysymykseen kantaa ratkaisussaan. Nyt käsiteltävänä on kuitenkin poikkeuksellinen tilanne. Korkeimman oikeuden käsiteltävänä on samanaikaisesti sekä turvaamistoimeen rinnastuva väliaikainen verkkoviestin jakelun keskeyttämistä koskeva vaatimus että pääasiana verkkoviestin hävittämistä koskeva vaatimus.

Väliaikainen ratkaisu tehdään yleensä käsittelyn varhaisessa vaiheessa rajoitetumman selvityksen varassa. Tarkoituksena on saada selkeimmin lainvastaisten viestien jakelu keskeytettyä nopeassa menettelyssä. Asia on sananvapauslain 18 §:n 1 momentin mukaan käsiteltävä kiireellisenä. Kun keskeytysvaatimusta käsitellään muutoksenhakuasteessa verkkoviestin hävittämistä koskevan pääasian yhteydessä, on tilanne erilainen. Tällöin tuomioistuimen käytettävissä on pääasian ratkaisemiseksi tarpeellinen oikeudenkäyntiaineisto.

Verkkoviestien jakelun keskeyttämismääräyksen edellytyksenä on, että verkkoviestin sisällön perusteella on ilmeistä, että sen pitäminen yleisön saatavilla on säädetty rangaistavaksi. Verkkoviestin hävittämismääräyksen edellytyksenä puolestaan

on, että verkkoviesti todetaan lainvastaiseksi. Jos oikeudenkäyntiaineisto osoittaa, että verkkoviestissä on kysymys yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä, myös verkkoviestin hävittämisen edellytykset täyttyvät.

Tarkoituksenmukaista on, että sama tuomioistuin käsittelee sekä verkkoviestin keskeyttämistä että sen hävittämistä koskevat vaatimukset. Tähän on pyritty myös sananvapauslain 18 §:n 5 momentin säännöksellä, jonka mukaan pääasian käsittelyn yhteydessä annettuun keskeytysmääräykseen ei saa hakea erikseen muutosta.

Lainvastaisen aineiston poistamiseen verkosta tulisi pyrkiä tehokkaasti. Tässä tapauksessa vaatimusten käsittely eri oikeusasteissa on kestänyt kohtuuttoman kauan. Kun Korkein oikeus on katsonut, että verkkojulkaisussa julkaistut viestit ovat sisällöltään rikollisia, ei ole asiallista syytä palauttaa asiaa hävittämisvaatimuksen osalta hovioikeuteen uudelleen tutkittavaksi.

Enemmän viivytyksen välttämiseksi ja ottaen huomioon asian luonne ja sen selvitetty tila, katson, että Korkeimmalla oikeudella olisi perusteltu syy ottaa välittömästi asia kokonaisuudessaan tutkittavakseen. Näin menetellen ei olisi myöskään tarvetta tehdä erillistä päätöstä väliaikaiseksi tarkoitetusta turvaamistoimenpiteestä.

Hovioikeuden jätettyä viestien hävittämistä koskevan vaatimuksen tutkimatta muutoksenhakija on valituksessaan Korkeimmassa oikeudessa kiinnittänyt huomiota vain vaatimuksen tutkimisen edellytyksiin. Tästä johtuen varaan muutoksenhakijalle ennen asian ratkaisemista mahdollisuuden lausua hävittämisvaatimuksen sisällöllisten edellytysten täyttymisestä.

Oikeusneuvos Jokela: Olen samaa mieltä kuin oikeusneuvos Mäkelä.

Julkaistu 23.9.2019 Päivitetty 24.9.2019